

Základní charakteristika skautingu

OBSAH

■ Podíl na výchově mladých lidí	58
■ pomocí systému postupné sebevýchovy ...	64
■ založené na souboru hodnot	73
■ Hnutí	75
■ pro mladé lidi	77
■ dobrovolné	79
■ otevřené všem	81
■ nepolitické	83
■ nezávislé	84

Následující text byl vytvořen Světovým výborem WOSM jako podklad pro jednání Světové skautské konference v roce 1999 o definici poslání skautingu.

Tato definice v doslovném překladu zní:

Posláním skautingu je přispět k výchově mladých lidí prostřednictvím hodnotového systému, založeného na skautském slibu a zákonu, pomáhat jim vytvářet lepší svět, kde naleznou uspokojení jako jednotlivci a budou hrát konstruktivní roli ve společnosti.

Toho je dosahováno:

- jejich zapojením během „formativních let“ v procesu non-formální výchovy,
- používáním zvláštních metod, které činí každého jednotlivce hlavním činitelem jeho rozvoje jako sebevědomé, solidární, zodpovědné a uvědomělé osobnosti,
- napomáháním v ustavování jejich hodnotového systému, založeného na duchovních, sociálních a osobních principech, tak jak jsou vyjádřeny ve slibu a zákonu.

**PODÍL NA VÝCHOVĚ
MLADÝCH LIDÍ:
CÍL SKAUTINGU**

**POMOCÍ SYSTÉMU
POSTUPNÉ
SEBEVÝCHOVY...**

**ZALOŽENÉ NA
SOUBORU HODNOT.**

1. CO JE VÝCHOVA?

a) Definice

Stanovy světové organizace skautského hnutí jasně říkají, že skauting je „výchovné hnutí“.

Výchova v nejširším slova smyslu je celoživotní proces, který umožňuje jedinci celkový a postupný rozvoj vlastních schopností jako jedince i jako člena společnosti. Na rozdíl od běžné představy je výchova záležitostí, která daleko přesahuje pouze formální vzdělání (tj. školu), a to jak záběrem tak trváním.

- **Celoživotní proces:** rozvoj jedince neprobíhá výlučně pouze ve „formativních létech“ (dětství a adolescence). Pokračuje totiž po celý život. Jako u každého „procesu“ i zde jsou výkyvy nahoru a zase dolů - období větší aktivity, citlivosti, většího významu než ostatní. A tento proces musí být podporován.
- **Postupný rozvoj vlastních schopností:** cílem výchovy je podílet se na plném rozvoji samostatného, solidárního, zodpovědného a uvědomělého jedince:
 - Samostatný - schopný rozhodovat se a řídit si svůj život
 - Solidární - aktivně projevující zájem o ostatní
 - Zodpovědný - schopný nést následky svých rozhodnutí, plnit své povinnosti a dokončit vše, co začne
 - Uvědomělý - snaží se žít podle svých hodnot a podporuje ideály, které jsou podle něho důležité
- **Jako jedinec:** rozvoj všech schopností jedince ve všech oblastech růstu - fyzickém, intelektuálním, emocionálním, sociálním a duchovním.
- **Jako člen společnosti:** rozvoj vnímání svého okolí a starosti o něj, rozvoj pocitu sounáležitosti se svou komunitou a pocitu, že patříš k její historii a jejímu vývoji.

Tyto dvě dimenze nelze od sebe oddělit, neboť není „výchovy“ bez snahy po úplném rozvoji osobních schopností jedince a není „výchovy“ bez učení žít s ostatními jako člen místního, národního a mezinárodního společenství.

b) Čtyři pilíře výchovy

V širším pojetí je výchova založena na čtyřech pilířích ¹⁾:

- *Učit se znát* spojením dostatečně obsáhlých obecných znalostí s možnostmi zabývat se některými oblastmi do hloubky. Znamená to také naučit se učit a těžit tak z možností, které výchova po celý život nabízí.
- *Učit se, jak na to*, abychom získali nejen profesní znalosti a dovednosti, ale také rozsáhlé životní zkušenosti včetně mezilidských vztahů a týmové práce.
- *Učit se žít společně*, to znamená učit se rozvíjet porozumění jiným lidem, uvědomovat si vzájemnou závislost, získávat zkušenosti s týmovou prací a řešením konfliktů, stejně jako hlubokou úctu k hodnotám demokracie, vzájemného respektu a porozumění, míru i spravedlnosti.
- *Učit se být*, abychom lépe rozvíjeli svoji osobnost a jednali se stále větší samostatností, vlastním úsudkem a osobní zodpovědností. V této souvislosti nesmí výchova při rozvoji potenciálu mladého člověka zanedbat jedinou stránku.

c) Výchovné činitele

Na celkové výchově jednotlivce se podílí řada různých činitelů. UNESCO definuje tři různé typy:

- *Formální vzdělání* je hierarchicky uspořádaný, chronologicky odstupňovaný vzdělávací a výchovný systém, který pracuje od základních škol až po vysokoškolské instituce.
- *Neformální vzdělání* je proces, při kterém se každý jedinec učí zaujímat postoje, poznává hodnoty, získává zručnost a znalosti každodenní zkušeností, např. v rodině, mezi přáteli a vrstevníky, z médií a vlivem dalších faktorů ve svém okolí.
- *Non-formální vzdělání (možno překládat též jako mimoškolní výchova - pozn. P.T.)* je organizovanou výchovnou aktivitou mimo rámec zavedeného formálního systému, jejímž smyslem je nabídnout zájemcům, kteří se s ní ztotožní, pro ně žádoucí výchovné cíle.

¹⁾ „Learning: The Treasure Within“ - zpráva pro UNESCO, zpracovaná Mezinárodní komisí pro výchovu v 21. století za předsednictví Jacquese Delorse, 1996

2. SPECIFICKÝ PŘÍSTUP SKAUTINGU

Jako výchovné hnutí pro mladé lidi se skauting plně ztotožňuje s již výše uvedenými prvky výchovy.

- Jeho *cílem* je podílet se na rozvoji plného potenciálu mladých lidí tak, aby se z nich stali samostatné, solidární, zodpovědné a uvědomělé osobnosti i členové společnosti.
- Zahnuje v sobě všechny *čtyři pilíře výchovy*: učit se znát, učit se jak na to, učit se žít společně a učit se být, přičemž na poslední dva pilíře je kladen zvláštní důraz.
- Patří do kategorie *non-formálního vzdělání*, neboť je to organizovaná instituce s výchovným cílem, která se obrací ke zvláštní klientele, a přitom pracuje mimo rámec formálního vzdělávacího a výchovného systému.

Výchovný přístup skautingu navíc ještě charakterizují následující faktory:

- a) k výchově mladých lidí zaujímá *holistický přístup*;
- b) snaží se dosáhnout svého výchovného cíle na základě *výchovné nabídky*;
- c) jako non-formální vzdělávací činitel hraje vedle ostatních vzdělávacích činitelů *doplňkovou roli*;
- d) uvědomuje si, že se na výchově mladých lidí pouze *podílí*.

Tyto charakteristiky jsou dále rozvinuty níže:

a) Holistický přístup

Skauting nahlíží na každého mladého člověka jako na jednotlivce, který je:

- ***komplexní osobností***, jejíž identita se vytváří částečně vzájemným působením a vztahy mezi rozmanitými oblastmi života jednotlivce (fyzický, intelektuální, emocionální, sociální a duchovní), mezi jednotlivcem a okolním světem a konečně mezi jednotlivcem a nejvyšší Pravdou a Láskou.

Z toho plyne, že se skauting snaží o rozvoj celé osobnosti:

- uvědomuje si, že *různé oblasti lidské osobnosti jsou propojené* a navzájem se ovlivňují;
- uznává, že celkový rozvoj osobnosti je možný pouze jako výsledek velké řady zkušeností, které jsou zcela nutně rozprostřeny na určité časové ose.

- **jedinečnou osobností**, která má každá svůj vlastní životopis, soubor osobních vlastností, různost potřeb, schopností a rozdílné tempo rozvoje.

Z toho plyne, že se skauting snaží o rozvoj celé osobnosti jako jedinečné individuality:

- uvědomuje si, že rozvoj schopností každého mladého člověka se odehrává *podle vlastního tempa toho kterého jednotlivce* a že se v něm střídají chvíle, kdy dochází k bouřlivému rozvoji jedné oblasti, zatímco jiná oblast je poněkud v útlumu. Skauting se tak snaží uspokojit výchovné potřeby každého mladého člověka tak, jak přicházejí, a přitom stále stimuluje rozvoj ve všech oblastech;
 - uznává, že každý má v sobě různý potenciál a snaží se tak pomoci mladému člověku, aby *svoje schopnosti dokázal rozvinout a využít co nejvíce* („*jak dovede nejlépe*“).
- **nedílnou součástí světa**, ve kterém žije.

Skauting se tak snaží o celkový rozvoj jednotlivce jako jedinečné osobnosti, *která je také nedílnou součástí světa*, v němž žije:

- snaží se pomoci každému mladému člověku, *aby si sám sebe uvědomoval jako součást* (i když malou) *jednoho celku a vytvořil si pocit sounáležitosti*, který napomáhá dát životu smysl. To vyžaduje řadu příležitostí, při kterých může mladý člověk vstupovat do vzájemného kontaktu s okolním světem a smysluplně v něm působit (oblast rodiny, místních, národních i mezinárodních společenství, kulturního dědictví a přírodního prostředí).

b) Výchovná nabídka

Skauting se snaží dosáhnout svého výchovného cíle, jak již bylo popsáno výše - tj. podílet se na rozvoji plného potenciálu mladých lidí - na základě řady ideálů nebo hodnot - svých principů - a podle jasně definované metody - skautské metody. Skauting tak představuje specifickou **výchovnou nabídku**.

Tato výchovná nabídka:

- není pouhou prázdnou schránkou, kterou si může kdokoliv naplnit čímkoliv podle svého přesvědčení a přání. Nemůže být přijata jen zčásti a zčásti zamítnuta. Jakmile ji jednou někdo akceptuje, stává se pro něj závaznou. Samozřejmě, že se s časem vyvíjí, ale ne podle rozmarů jednotlivých členů.

- nemá za cíl předělat mladého člověka podle předem daného ideálu, ale snaží se jej podnitit k maximálnímu rozvoji všech oblastí jeho jedinečné osobnosti.

Skauting je plně úspěšný ve chvíli, kdy člen opouští hnutí s pozitivním postojem ke vstupu do světa dospělých a má dostatek schopnosti učinit to tvořivým, sebevědomým a zodpovědným způsobem a přitom si uvědomuje, že bude muset nadále pokračovat ve svém osobním rozvoji jako samostatná, solidární, zodpovědná a uvědomělá osobnost.

c) Doplnková role

Často se říká, že skauting hraje při osobním rozvoji jednotlivce doplňkovou roli.

Jak již bylo popsáno v oddíle 1 c) (Výchovné činitele), na výchově jakéhokoliv jednotlivce se podílejí tři výchovné „činitele“. Skauting patří k těm non-formálním, a tak **doplňuje formální a neformální sektor výchovy**. Skauting není ani formální činitel jako např. škola, ani neformální, jako např. rodina, vrstevníci nebo další. Skauting má svoji vlastní výraznou roli; nemá být jakousi odpolední školou nebo dokonce náhradníkem školy, nemá ani nahrazovat rodinu nebo další instituce, které ovlivňují vývoj mladého člověka. Skautský vůdce má vlastní výraznou funkci - není pouze dalším učitelem, rodičem, funkcionářem nebo knězem.

Skauting tak musí hrát ve výchově mladých lidí specifickou a výraznou úlohu - musí si ve výchovné a vzdělávací nabídce pro mladé lidi najít svoje vlastní pevné místo. Skauting je **non-formální** v tom smyslu, že je **organizovaný a strukturovaný**, se **specifickou výchovnou nabídkou**, která obsahuje jasně definovanou **metodu**.

Klíčem k výrazné roli skautingu je právě jeho **jedinečná metoda**. Skautská metoda - jedna metoda, která se skládá z řady prvků - je nástrojem, který skauting využívá k naplnění svého specifického přístupu k výchově mladých lidí. Některé prvky skautské metody byly přejaty jinými výchovnými činiteli a některé se dnes dokonce používají ve školách, mládežnických klubech a dalších zařízeních. Ovšem v žádném z těchto případů se nepoužívá skautská metoda ve svém celistvosti. Skautská metoda *jako taková* se nedá využít ve škole, církvi nebo v rodině. Pokud se skautská metoda použije pro aktivity ve volném čase, ve skupině sobě rovných a v partnerství s dospělými, pak poskytuje bezpečné prostředí, v kterém může mladý člověk „experimentovat“ a učit se na základě vlastních zkušeností, a tak růst a rozvíjet se jako jedinečná lidská bytost, která je stále samostatnější, solidárnější, zodpovědnější a uvědomělejší.

V centru zájmu skautingu je celkový rozvoj jednotlivce. V tomto směru se ideál, jehož dosažení chce skauting dosáhnout, nijak neliší od ideálu, o jehož dosažení se snaží škola nebo rodina, které se obě také věnují povšechnému rozvoji mladého člověka.

Jak jsme se však již zmínili výše, metody používané ve formálním systému výchovy a způsoby, kterými se člověk „učí“ neformálně, se podílejí na rozvoji schopností mladého člověka všech oblastech lidské osobnosti pravděpodobně jinak.

Na základě efektivního využití své jedinečné metody se tak skauting může na fyzickém, intelektuálním, emocionálním, sociálním a duchovním rozvoji mladého člověka podílet jiným způsobem, než jak je tomu v případě školy, rodiny nebo skupiny přátel, médií či církevních institucí nebo jiných „vlivů“. Uveďme alespoň jeden příklad: v oblasti intelektuálního rozvoje mnoho činitelů zdůrazňuje získání znalostí, zatímco skauting pomocí efektivního využití skautské metody zdůrazňuje kreativitu, vynalézavost atd.

d) Podíl Skauting je výchovné hnutí pro mládež, a tak si uvědomuje, že se ***může na tomto procesu pouze podílet***, neboť:

- skauting je pouze jedním z činitelů, které život mladého člověka ovlivňují, a
- výchova je celoživotním procesem, a tak se celý potenciál jedince postupně projevuje během života. Skauting tedy může mladým lidem pouze přímo pomáhat, aby během doby strávené v hnutí svůj potenciál rozvíjeli.

Je třeba poznamenat, že:

- mladý člověk by měl být členem hnutí dostatečně dlouho, zvláště v období adolescence, aby mohl být tento podíl skautingu dostatečně využit a jedinec tak měl možnost dosáhnout konečných výchovných cílů skautingu. I kratší pobyt v hnutí přináší samozřejmě určité výsledky a prospěch mladému člověku, ale jen ve velmi omezené míře.
- Vzhledem k tomu, že výchovný přístup skautingu činí samotného jedince zodpovědného za svůj vlastní rozvoj, snaží se skauting také mladému člověku pomoci rozvíjet jeho vlastní vnitřní zdroje - a přání -, aby nepřestával využívat svůj potenciál jak jako jedinec, tak jako aktivní a činný „herec“ na jevišti tohoto světa i poté, co opustí hnutí.

PODÍL NA VÝCHOVĚ MLADÝCH LIDÍ...

POMOCÍ SYSTÉMU POSTUPNÉ SEBEVÝCHOVY: SKAUTSKÁ METODA

ZALOŽENÉ NA SOUBORU HODNOT

1. POSTUPNÁ SEBEVÝCHOVA

Skauting je založený na principu **sebevýchovy**. To znamená, že každý mladý člen je považován za jedinečnou osobnost, která má již od počátku potenciál rozvíjet se ve všech směrech a převzít za svůj rozvoj zodpovědnost. Sebevýchova v sobě implicitně obsahuje tu skutečnost, že je založena na pojmu „výchovy zevnitř“, což je v opozici k „učení zvnějšku“. Dětský člen hraje ve výchovném procesu hlavní roli - t.j. „vychovatelem“ mladého člověka je primárně on sám. Skautská metoda představuje strukturovaný rámec, který je uspořádán tak, aby vedl a podporoval každého mladého člověka na jeho stezce osobního růstu.

Tato sebevýchova je také **postupná**. Skautská metoda má každému mladému člověku pomáhat využívat a rozvíjet jemu již známé vlastní schopnosti, zájmy a zkušenosti; má stimulovat objevování a rozvoj schopností nových; má mu pomáhat nalézt konstruktivní způsoby, jak uspokojit své potřeby v různých etapách rozvoje a má mu otevírat dveře do dalších období podle jeho vlastního tempa.

2. SYSTÉM

Skautská metoda je také popisována jako **system**. To znamená, že musí být vnímána jako soubor vzájemně provázaných prvků, které tvoří jednotný a nedílný celek. Proto používáme slovo „metoda“ v jednotném, a ne v množném čísle. Radu samotných prvků, z kterých se tato metoda skládá, můžeme totiž považovat za metodu (a mnoho jiných výchovných zařízení je za ni považuje), ale o skautské metodě můžeme hovořit teprve ve chvíli, kdy jsou tyto prvky prokombinovány uvnitř nedílného výchovného systému.

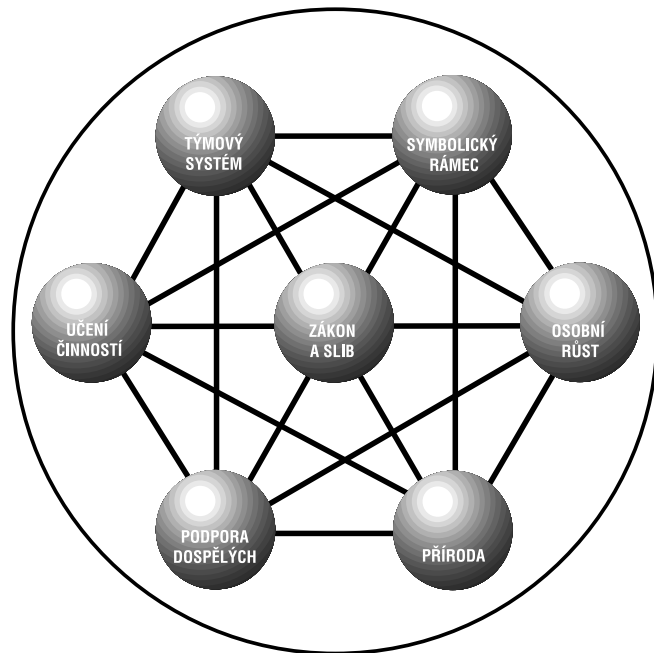
Každý z těchto prvků má **výchovnou funkci** (tzn. že každý prvek se podílí na výchovném procesu specifickým způsobem) a každý prvek **doplňuje účinek prvků ostatních**. Aby celý systém pracoval, je nutné zapojení všech prvků a tyto prvky musí být využívány způsobem, který je v souladu s cíli a principy skautingu.

Způsob, kterým jsou jednotlivé prvky používány v praxi, musí odpovídat úrovni vyspělosti mladých lidí. Skautská metoda je základním aspektem skautingu. Ve chvíli, kdy jakýkoliv z jejích prvků neplní svoji funkci, ať již z důvodů nedostatečné zralosti jedince nebo protože jedinec již „vyrostl“ z potřeby těchto prvků, pak pro něj skauting není vhodný. Toto se stává, pokud se snažíme použít skautskou metodu u příliš malých dětí nebo u dospělých po dvacátém pátém roce věku.

Všechny prvky skautské metody, které fungují jako součást systému, jsou neustále přítomny při skautské teorii i praxi tak, jak probíhá při běžném životě oddílu. **Ne vždy jsou však všechny tyto prvky patrné v jakýkoliv okamžik na první pohled**, některé fungují pouze v pozadí. V průběhu času - např. během několika schůzek nebo v průběhu tábora - jsou však všechny aktivně využity. Jinými slovy - jediná fotografie ze života oddílu všechny prvky skautské metody nezachytí, ovšem videoděník již ano!

3. PRVKY SKAUTSKÉ METODY

Tyto prvky tvoří jeden celek a všechny jsou navzájem propojené. Je možno je znázornit takto:

Skautský zákon a slib

Skautský zákon je pro každého jednotlivého skauta i pro všechny členy oddílu společně jakýmsi kodexem životního stylu založeným na principech skautingu. Díky praktické zkušenosti s využitím tohoto kodexu v každodenním životě tak skautský zákon poskytuje konkrétní (tedy ne abstraktní) a praktický návod pro mladé lidi, jak chápat hodnoty (viz oddíl „Založený na systému hodnot“), které skauting jako základ pro život jednotlivce nabízí.

Skautský slib je osobní přísahou snažit se co nejlépe žít podle tohoto kodexu. Tuto přísahu skládá každý mladý člověk před skupinou sobě rovných ve chvíli, kdy se rozhodne vstoupit do hnutí. Skautským slibem se mladý člověk vědomě a dobrovolně zavazuje dodržovat skautský zákon a svým osobním úsilím („jak dovede nejlépe“) přijímá za toto rozhodnutí zodpovědnost. Skutečnost, že je slib skládán před skupinou sobě rovných, dělá z tohoto závazku nejen veřejnou záležitost, ale také symbolizuje přijatou společenskou zodpovědnost k ostatním ve skupině. Složení slibu je tak prvním symbolickým krokem na cestě sebevýchovy.

Zákon a slib jsou považovány za jeden prvek, protože jsou velice úzce spojeny.

Učení se činností

Porovnávání teoretické výuky s vlastní zkušeností, kterou mladý člověk získává při vykonávání nějaké činnosti umožňuje rozvoj osobnosti. Odráží se zde aktivní způsob, kterým mladí lidé získávají znalosti, dovednosti a postoje k různé činnosti; je zde vidět praktický přístup skautingu k výchově, založený na učení skrze praktické zkušenosti získané při naplňování různých vlastních zájmů i při běžném každodenním životě. Je to tedy způsob, jak pomoci mladým lidem rozvíjet se ve všech oblastech jejich osobnosti, a to tím způsobem, že si z každé zkušenosti vyberou to, co je pro ně osobně důležité.

Družinový (nebo týmový) systém

Týmový systém (neboli také družinový, jak se mu často říká) je základní organizační strukturou oddílu, který tvoří malé skupinky dětských členů a dospělé vedení.

Každá skupinka, která se běžně skládá z 6 - 8 dětských členů, pracuje jako tým s jedním členem jako vedoucím týmu (rádčem). V každém týmu si jeho členové organizují život jako skupina - dělí se o zodpovědnost, rozhodují o své činnosti, organizují si ji, uskutečňují a hodnotí; to vše úměrně svým schopnostem. Veškerá

tato aktivita se děje za podpory dospělého vedení. Systém, kdy je družina v oddílové radě zastupována některým(i) svým(i) členem(y), zajišťuje, že se dětští členové také podílejí na rozhodovacích procesech v oddílu jako celku společně s dospělými vůdci.

Týmový systém, který je založený na přirozeném sklonu mladých lidí vytvářet skupinky, konstruktivně usměřuje významný vliv, který vrstevníci na sebe vzájemně mají. Umožňuje totiž mladým lidem, aby rozvíjeli své osobní i kolektivní schopnosti tím, že spolupracují a vycházejí ze svých individuálních dovedností, schopností a zkušeností, a také tím, že v nich rozvíjí vzájemného týmového ducha. Dále jim umožňuje rozvíjet konstruktivní vztahy dalšími mladými lidmi a dospělými a učit se žít podle demokratické formy samosprávy.

Symbolický rámec

Symbol můžeme popsat jako něco známého, co představuje něco se širším nebo abstraktnějším významem (např. idea nebo pojem). Symboly se často používají (např. v reklamě) jako pomůcka pro lidi, aby porozuměli různým pojmům a chápali je skrze svoji představivost. Ve skautingu symbolický rámec znamená soubor symbolů, které představují výchovnou nabídku skautingu pro určitou věkovou skupinu. Využívání symbolického rámce staví na představivosti mladých lidí, na jejich smyslu pro dobrodružství, na jejich tvořivosti a vynalézavosti, a to tak, že stimuluje jejich rozvoj, pomáhá jim identifikovat se se směry vývoje a hodnotami, na nichž stojí skauting, a zároveň podporuje soudržnost a solidaritu uvnitř skupiny.

Samotné jméno hnutí - „skauting“ - je prvkem symbolického rámce, který přijal Baden- Powell, když psal *Scouting for Boys*, a který měl inspirovat mladé lidi jeho doby: „Termínem „skauting“ se rozumí práce a vlastnosti zálesáků, objevitelů, lovců, námořníků, vzduchoplavců, pionýrů a hraničářů“²⁾. Skauting představoval dobrodružství, život sevřené skupiny, rozvinuté pozorovací schopnosti, důvtip a prostý zdravý život ve volné přírodě – všechny možnosti a vlastnosti, které se Baden-Powell snažil propagovat.

Protože se skauting nyní obrací k podstatně širšímu věkovému spektru než v době svého vzniku, má každá věková skupina svůj vlastní symbolický rámec, který odpovídá úrovni její zralosti a zaměřuje se na specifické výchovné potřeby, které jsou pro danou věkovou skupinu charakteristické.

Osobní růst

Osobní růst je proces, kterým mladý člověk prochází a při kterém dochází k rozvoji jeho vlastní vnitřní motivace pro vědomé a aktivní

²⁾ „*Aids to Scoutmastership*“, R.Baden-Powell, World Brotherhood Edition, 1944

zapojení do jeho vlastního vývoje. Umožňuje mladému člověku, aby svým vlastním způsobem a tempem postupoval po stezce směrem k výchovným cílům své věkové skupiny a aby získával sebedůvěru a uvědomoval si dosažené pokroky. Hlavním nástrojem, který se pro podporu tohoto prvku skautské metody používá, je plán osobního růstu.

Pobyt v přírodě

Příroda znamená přírodní prostředí - lesy, planiny, moře, hory, poušť. Toto přírodní prostředí je protikladem k uměle vytvořeným prostředím, jako jsou školní pozemky, stálá tábořiště a přelidněná města. Příroda také představuje to, co Baden-Powell nazýval „harmonickým celkem nekonečna, historična a mikroskopična“.

Vzhledem k rozsáhlým možnostem, které přírodní svět nabízí pro rozvoj fyzického, intelektuálního, emocionálního, sociálního a duchovního potenciálu mladých lidí, poskytuje přírodní prostředí ideální prostor pro aplikování skautské metody. Třebaže to v současném urbanizovaném světě není vždy možné, měla by se skutečně většina skautských aktivit odehrávat v přírodním prostředí.

Ovšem využívání přírody jako prvku skautské metody by mělo představovat více než pouhé uskutečňování skautských aktivit pod širým nebem. Tento postup v sobě zahrnuje konstruktivní kontakt s přírodou, plné využívání všech jedinečných příležitostí, které přírodní svět poskytuje k učení, aby se tak dále mohli mladí lidé rozvíjet.

I když se následující citace vztahuje k lesu, dal by se Baden-Powellův pohled na přírodu jako učební pomůcku shrnout asi takto: „Pro ty, kteří mají oči, aby viděli, a uši, aby slyšeli, je les zároveň laboratoří, klubem i chrámem.“³⁾

Podpora dospělých

Podpora, kterou dospělí poskytují mladým lidem, zahrnuje tři aspekty, jež odpovídají třem různým rolím, které musí dospělý člověk ve skautském oddíle hrát:

- *Vedoucí aktivit:* dospělý člen musí zajistit, aby každá aktivita, kterou oddíl podniká, byla úspěšně zrealizována. Vzhledem k tomu, že se od žádného činovníka nedá očekávat dokonalé ovládnutí všech oborů, musí si tento

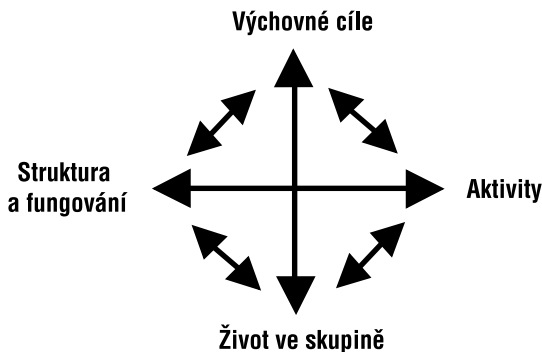
³⁾ „*Rovering to Success*“, R.Baden-Powell, Herbert Jenkins Ltd., 8th printing, London, 1930

zodpovědný činovník pro příslušnou činnost vždy zajistit odbornou pomoc a vybavení.

- *Vychovatel*: dospělý člen musí přímo podporovat proces sebevýchovy a zajišťovat, aby to, co mladý člověk zažívá, mělo pozitivní dopad na rozvoj jeho znalostí, dovedností a postojů. Jinými slovy, jako vychovatel musí dospělý vůdce rozumět každému jednotlivému členu - chlapci či dívce - a tak mu pomáhat nacházet oblasti, kde se potřebuje rozvíjet, pomáhat mu potřeby tohoto rozvoje přijmout a zajišťovat, že jsou v programu náležitě uspokojovány.
- *Přátelský poradce*: Vztahy uvnitř oddílu jsou založeny na dobrovolném partnerství mezi dospělými a mladými lidmi, a tak je povinností dospělého zajišťovat, aby tyto vztahy byly pozitivní a všechny obohacovaly a aby oddíl poskytoval přitažlivé a přátelské prostředí pro další rozvoj oddílu jako celku. To předpokládá navzájem se obohacující partnerství mezi dospělými mladými lidmi a dospělými, založené na vzájemném respektu, důvěře a souznění s každým ze zúčastněných.

4. DYNAMIKA SKAUTINGU: SKAUTSKÁ METODA V PRAXI

Aby skautská metoda mohla ve skupině mladých lidí fungovat efektivně, musí být dospělý vůdce schopen vhodně využívat všechny prvky této metody a také dynamiku skautingu. Dynamiku skautingu podporují čtyři navzájem propojené a na sobě závislé prvky:

Výchovné cíle

V rámci programu, který skauting nabízí dětem, existuje soubor výchovných cílů, které se zabývají rozvojem mladého člověka ve všech oblastech lidské osobnosti. Tento soubor je navržen pro každou

věkovou skupinu zvlášť. Každý dětský člen se snaží dosáhnout těchto výchovných cílů svým osobním způsobem. Vůdce musí ve svém oddíle vždy zvažovat všechny okolnosti (jimiž jsou např. způsob řízení oddílu, způsob rozhodování, podoba vztahů v oddílu, stejně jako typy aktivit, kterých se mladí lidé účastní) i z toho hlediska, jak všechny tyto aspekty mohou přispět k naplnění žádaných výchovných cílů.

Aktivity

Aktivity skautů zahrnují takové činnosti, jako jsou výpravy do přírody, služba společnosti atd. Také sem patří věci nezbytné k fungování oddílu a takové, se kterými se setkáváme v každodenním životě, např. nákup potravin a vaření večere na táboře, cesta na místo, kde se má odbyvat program, nebo diskuse na téma osobního pokroku. Oba druhy aktivit přispívají k výchovnému procesu a skautská metoda musí být uplatňována u obou stejně. Skautská metoda by se měla aplikovat při všech aktivitách. Samotná aktivita jakéhokoliv druhu ještě automaticky nepředstavuje aktivitu skautskou. Tou se stává teprve použitím skautské metody.

Aktivity ve skautingu musí být založeny na zájmech mladých lidí, aby je bavily a byly pro ně přitažlivé. Musí být pojímány s jasně definovaným výchovným cílem, musí představovat odpovídající výzvu a mladí lidé je musí považovat pro sebe za užitečné. V průběhu času je třeba mladým lidem nabídnout pestrou a vyváženou skladbu aktivit.

Život ve skupině

Tento prvek představuje všechno, s čím se mladý člověk setká v družině i oddílu jako celku a co je důsledkem, že tyto skupiny fungují jako malé společnosti složené z mladých lidí a dospělého vůdce. Pro harmonický rozvoj mladého člověka je smysl pro život ve skupině zásadní.

Přestože mladí lidé mají přirozený sklon vytvářet party a přestože se tato tendence odráží v týmovém systému, smysl pro život ve skupině ve skautingu automaticky neexistuje. Posilování smyslu pro život ve skupině v sobě zahrnuje prosazování konstruktivní skupinové dynamiky (interakce a vztahy, které se rozvíjejí mezi mladými lidmi navzájem a mezi mladými lidmi a dospělým vůdcem). Patří sem také využívání všech příležitostí, které mladí lidé mají k interakci (mezi sebou a s dospělým vedením) v řadě situací, které se přirozeně při skautování vyskytnou. Když se ve skupině rozvine skutečný smysl pro život v ní, pak tato skupina bere v potaz potřeby a zájmy každého jednotlivce a každý jednotlivec přispívá k dobru skupiny.

Život ve skupině přináší zkušenosti, které mohou vést k emocionálnímu a sociálnímu růstu, rozvoji postojů a progresivnímu přijetí hodnot, protože:

- život v úzce sevřené skupině a vlastní zažívání pozitivních zkušeností z kodexu životního stylu (skautský zákon v praxi) poskytují přirozené prostředí pro to, aby každý mladý člověk poznal nebo pochopil hlubší význam hodnot, za kterými skauting stojí;
- konstruktivní interakce a vztahy s ostatními ve skupině podporují ovzduší vzájemné důvěry, zájmu o ostatní a napomáhají rozvoji smyslu pro identitu a sounáležitost a umožňují poznat vlastní cenu;
- v případě, kdy sounáležitost s nějakou úzce sevřenou skupinou stimuluje přání někam patřit a být přijímán a kdy skupina funguje podle skautského kodexu životního stylu, pak tlak vrstevníků, který hlavně ovlivňuje rozvoj mladých lidí, je konstruktivní a nikoliv naopak.

Postoje a hodnoty, které tedy život ve skupině stimuluje, jsou jak osobní povahy (např. konstruktivní a aktivní přístup k životu, sebedůvěra, podnikavý duch, stanovení vlastních cílů atd.), tak povahy společenské (např. týmový duch, hledání shody, uznávání rozdílů a vzájemné závislosti, zažívání solidarity atd.). Život ve skupině je tak užitečným způsobem, jak přímo pomoci mladým lidem vyzkoušet v praxi a rozvíjet podle jejich sil a možností samostatnost, solidárnost, zodpovědnost a uvědomění.

Struktura a fungování oddílů

Tento prvek se vztahuje ke způsobu, jakým je používána skautská metoda, a k mechanismům, na kterých funguje oddíl (např. jakým způsobem se mladí lidé konkrétně podílejí na rozhodování a jak přebírají zodpovědnost, jakým způsobem je navazován kontakt s obcí atd.). Vztahuje se také k využívání zdrojů (nejen finančních a materiálních, ale také z hlediska času atd.), které také hrají významnou roli, jež ovlivňuje kvalitu výchovné praxe.

V případě, že se tyto čtyři prvky navzájem skutečně podporují, pak může skauting nabídnout ještě soudržnější a bohatší výchovnou praxi. Například v otázce „demokracie“ si můžeme myslet, že se jedná o velmi významné téma, které vyžaduje zvláštní důraz. Mladým lidem však těžko vstoupíme úctou k demokratickému způsobu života (výchovný cíl) pouze pomocí aktivit, při nichž získají suché teoretické znalosti. Zde musíme zvažovat následující otázky:

Umožňuje způsob, jakým probíhají aktivity, skutečně vyzkoušet si demokratický způsob života?

Skutečně se všichni mladí lidé dělí o zodpovědnost a osobně přispívají k dobru oddílu (život ve skupině)?

Skutečně dospělý vůdce naslouchá mladým lidem a dává jim dostatek příležitostí k rozhodování podle jejich schopností (struktura a fungování)?

Zkrátka, co vše se dá změnit na způsobu, kterým oddíl funguje, na způsobu interakce mezi dospělým vedením a mladými lidmi, na aktivitách, kterých se mladí lidé účastní, a to tak, aby byly posíleny výchovné cíle?

PODÍL NA VÝCHOVĚ MLADÝCH LIDÍ...

POMOCÍ SYSTÉMU POSTUPNÉ SEBEVÝCHOVY...

ZALOŽENÉ NA SOUBORU HODNOT: DODRŽOVÁNÍ SLIBU, ZÁKONA A PRINCIPŮ SKAUTINGU

Když se Baden-Powell vrátil na počátku 20. století zpět z jižní Afriky do Anglie, pozoroval „tisíce chlapců a mladých mužů bledých, s propadlými hrudníky, nahrbených, ubohých jedinců, kouřících dlouhatánské cigarety, řadu z nich žebrajících“⁴⁾. Velmi ho zajímal tento úpadek morálky, zvláště mezi mladými lidmi, a nebezpečí, které to pro budoucnost společnosti znamenalo.

Skauting se tak zrodil díky touze jeho zakladatele zlepšit společnost, což byl cíl, kterého se podle jeho názoru dalo dosáhnout pouze pozvednutím jedinců ve společnosti. Baden-Powell skutečně považoval za největší sílu země „charakter jejích obyvatel“.

Ve skautingu je „povznesení jedince“ nebo přesněji výchovný proces dosažen pomocí systému postupné sebevýchovy, což je skautská metoda. Jedním ze základních prvků této metody, dokonce snad jejím úhelným kamenem, jsou slib a zákon, které představují osobní dobrovolné rozhodnutí (skautský slib) snažit se co nejlépe dodržovat etický kodex chování (skautský zákon). Zjednodušeně řečeno, slib a zákon zahrnují hodnoty, na kterých musí být podle Baden-Powella založena společnost. Tyto hodnoty představují základní etický rámec, podle kterého skauting funguje a bez kterého by hnutí již nebylo skautingem.

Z toho vyplývá, že jednou ze základních charakteristik skautingu již od jeho vzniku je skutečnost, že je založen na hodnotovém systému, tzn. na vzájemně propojeném souboru etických pravidel. Ale co přesně je „hodnota“ a jak jsou hodnoty ve skautingu vyjádřeny?

- Jak již samo slovo vyjadřuje, hodnota je cosi základního, cenného, trvalého. Osobní hodnoty jsou takové, které jsou pro dotyčného důležité, ve které věří a které považuje za zásadní a které tak podmiňují způsob jeho chování a života.
- Pro mladé lidi jsou hodnoty skautingu vyjádřeny ve slibu a heslu, které představují základní prvky skautské metody. Pro hnutí jako celek jsou hodnoty vyjádřeny v jeho principech; tyto principy jsou jako krédo, jako základní zákon, který představuje ideál, vizi společnosti a kodex chování pro všechny členy hnutí. Principy nejsou abstraktními pojmy, prostupují totiž všechny stránky skautingu a jsou průvodci životem každého člena hnutí.

⁴⁾ citováno dle „250 miliónů skautů“, László Nagy, 1985

Principy skautingu neboli hodnoty, za kterými skauting stojí, se běžně shrnují do tří kategorií:

- „*Povinnost k Bohu*“ - vztah jednotlivce k duchovním hodnotám života, základní víra v sílu stojící nad lidstvem.
- „*Povinnost k ostatním*“ - vztah jednotlivce ke společnosti a pocit zodpovědnosti za ni v tom nejširším slova smyslu: rodina, obec, země i celý svět, stejně jako respekt k ostatním a k přírodnímu světu.
- „*Povinnost k sobě*“ - osobní zodpovědnost za rozvoj sebe sama a to podle svých nejlepších schopností a možností.

Zde je důležité zdůraznit exaktní funkci principů neboli hodnot ve skautingu.

- Na úrovni hnutí jako celku představují vizi, jakou má skauting o společnosti, ideály, za kterými stojí, a obraz, který vytváří.
- Pro kohokoliv, kdo do hnutí přichází, představují principy ty prvky, jejichž přijetí musí být každý jedinec otevřen a při jejichž naplňování se musí snažit, jak dovede nejlépe. Toto počáteční přijetí nepředpokládá, a v případě mladých lidí určitě ani nemůže předpokládat, porozumění plného významu těchto hodnot. K tomu může dojít teprve po určité době členství v hnutí. Na druhé straně odmítnutí těchto principů jedince z hnutí diskvalifikuje, neboť toto je sice otevřeno všem, ale pouze pokud souhlasí s jeho cílem, principy a metodou.
- Ve chvíli, kdy mladý člověk vyjádří složením slibu ochotu přijmout tyto principy, skládá se celý výchovný proces ve skautingu z toho, aby bylo mladému člověku umožněno postupně těmto hodnotám porozumět, aby se jich držel a aby je přijal za své tak, že budou prostupovat celým jeho jednáním v průběhu celého života. Slova zakladatele B.P. to vyjadřují jednoznačně: „*Sebevýchova*, tedy to, co se chlapec naučí sám, je to, co se ho bude držet a vést ho dále v životě, a to mnohem více než cokoliv, co do něho vloží svoji *výukou* učitel.“⁵⁾

⁵⁾ „Scouting for Boys“, R.Baden-Powell, 26. vydání, 1951

HNUTÍ ...
PRO MLADÉ LIDI...
DOBROVOLNÉ...
OTEVŘENÉ VŠEM...
NEPOLITICKÉ...
NEZÁVISLÉ

Skauting je hnutí. Podle slovníku je hnutí „relativně volné seskupení ideově spřízněných občanů, jehož cílem je řešit konkrétní problémy, resp. přispět k jejich řešení“ nebo „masové úsilí o uskutečnění určité myšlenky, o dosažení určitého cíle nebo organizace k tomu zřízená“.

Na základě výše uvedených definic se hnutí jako skauting vztahuje na skupinu lidí se společnými ideály a společným přáním aktivně dosáhnout cíle, který je spojuje a kterému jsou všichni oddáni; toho je obvykle dosaženo určitým druhem organizace nebo struktury.

Jako hnutí musí být skauting charakterizován především následujícími skutečnostmi:

- Hnutí znamená **jednotu**. Tato jednota vychází ze společného cíle, společného souboru hodnot a společné výchovné metody, které dohromady vytvářejí u členů hnutí pocit sounáležitosti a pomáhají jim identifikovat se s ním.

Jednota je základní vlastností, bez které hnutí nemůže existovat. Jednota neznámá uniformitu a předem nevylučuje u členů různorodost v oblastech, kde je tato různorodost možná a dokonce žádoucí. Vytvoření jednoty předpokládá, že všichni členové hnutí ctí jeho základní principy, které jsou považovány za podstatu existence hnutí. Mají-li členové hnutí společný cíl, ctí stejné principy a používají stejnou metodu, zajišťují tak, že jednota v hnutí bude zachována. Při tom si nemohou vybírat, zda se jim něco hodí a něco ne. Základní cíle, principy a metody tvoří totiž nedílný soubor, který musí být pojímán jako celek.

V zájmu zachování jednoty skautingu, jsou jeho cíl, principy a metoda odsouhlaseny na mezinárodní úrovni všemi členy hnutí a jasně definovány ve Stanovách světové organizace skautského hnutí. Jakákoliv úprava nebo reformulace základních prvků skautingu musí být provedena dodatkem Stanov WOSM. Navíc formulace cíle, principů a metod ve stanovách národních organizací a jakékoliv dodatky musí být před svým vstupem v platnost schváleny světovou organizací.

Základní prvky jednoty skautingu - tedy cíl, principy a metoda - jsou závazné pro celé hnutí na všech jeho úrovních. Světové orgány organizace jsou zodpovědné za to, aby byly tyto základní prvky dodržovány všemi národními skautskými organizacemi. A každá národní organizace musí zajistit, aby se také odrážely ve všech oblastech její struktury a činnosti a aby je ctily každý z jejích členů. Pouze respekt a úcta k základním prvkům zaručují přetrvání skautingu na národní i světové úrovni.

- Hnutí musí být **dynamické**, nemůže být statické. Hnutí již ve své definici obsahuje **vývoj**. V rámci hnutí je vývoj prostředkem k dosažení **cíle** nebo záměru, kterému se nesmí odcizit; nejde o náhodnou a neřízenou změnu.

Smyslem skautingu jako hnutí je dosažení cíle, kterým je výchova mladých lidí na základě řady ideálů a hodnot vycházejících z jeho principů a v souladu s jasně definovanou výchovnou metodou - skautskou metodou. Jak již bylo uvedeno, jsou cíl, principy a metoda skautingu univerzální, neměnné a sjednocují celé hnutí. Ale právě proto, že skauting je hnutí, musí být vždy schopen změnit svůj přístup, přizpůsobit se, být pružný ve své práci tak, aby dosáhl svého cíle. Skauting nežije izolován ve vakuu, ale v neustále a rychle se měnící společnosti.

Tato dualita - nutnost být věrný svým základům a ve stejnou dobu být pružný a dynamický ve stylu práce - je zásadní vlastností skautingu. Změna, která nevede jasně k dosažení cíle skautingu, může znamenat ztrátu identity hnutí a vést tak k chaosu, zatímco zkostratělý a nepružný přístup k dosažení cíle vede ke zkoratění, které by mohlo hnutí zahubit.

- Hnutí představuje nejen dynamický proces zaměřený na dosažení cíle, ale také určitý typ **organizace** a struktury, která má dosažení tohoto cíle zaručit. Je důležité si uvědomovat, že v hnutí jsou organizace a struktura - stejně jako změna - nutností a - stejně jako změna - neexistují samy pro sebe, ale jsou prostředkem, kterým se má dosáhnout cíle hnutí.

Baden-Powell řekl: „Nejdříve jsem měl ideu. Pak jsem viděl ideál. Nyní máme hnutí, a pokud někdo z vás nebude dávat pozor, skončíme **pouze** s organizací“⁶⁾ Toto prohlášení bylo často mylně vykládáno ve smyslu, že skauting není organizací nebo že organizace pro něj není důležitá. To, co zakladatel kritizoval, nebyl samotný princip organizace, ale „pouze organizace“, tedy struktura, jež existuje jen sama pro sebe a neslouží hnutí a jeho cíli.

Ve skautingu, stejně jako v každém jiném hnutí, musí být organizace a struktury vždy budovány a zaměřeny pouze na dosažení cílů hnutí; jejich existence se jinak obhájit nedá. A protože skauting je hnutí, musí být jeho organizace navíc ještě dynamická a přizpůsobivá tak, aby hnutí neustále umožňovala dosáhnout jeho cíle ve světě rychlých a nevyhnutelných společenských změn. Organizace, které slouží samy sobě a přetrvávají jen samy pro sebe, jdou proti samotnému smyslu hnutí.

To co platí o hnutí obecně, platí také pro **hnutí světové**. Jako světové hnutí je skauting **jednotný** díky svým základům, které musí

⁶⁾ zdroj a datum neznámé. Dle P. Siebolda

být všude stejné. Protože se jedná o hnutí, musí skauting zůstat **pružný a přizpůsobivý** ve stylu své práce, aby tak uspokojil potřeby mladých lidí v určitém čase a místě a v rozličné řadě situací. Stejně tak jako organizace a struktura i všichni lidé, kteří v nich pracují na kterékoliv úrovni - místní, národní nebo mezinárodní, musí vždy usilovat o dosažení cíle hnutí a musí být schopni se dle potřeby přizpůsobovat.

Právě tyto dva faktory umožnily skautingu vyrůst plynule v **jedinečné světové hnutí** - největší dobrovolné výchovné hnutí mládeže na světě.

HNUTÍ ...
PRO MLADÉ LIDI...
DOBROVOLNÉ...
OTEVŘENÉ VŠEM...
NEPOLITICKÉ...
NEZÁVISLÉ

Skauting jako hnutí mládeže se obrací k **mladým lidem**.

Z tohoto hlediska je nutno poznamenat, že:

- třebaže existuje široké názorové pole ohledně **věkové skupiny**, které je určena výchovná nabídka skautingu, nejsou nikde dána žádná pravidla a omezení, která by tuto záležitost nějak upravovala. Každá národní organizace si sama určuje věkové skupiny, které ve svém rámci uplatňuje. Vzhledem k tomu, že se však jedná o hnutí pro mladé lidi, nebylo by vhodné snažit se program pro mládež využívat pro lidi po dvacátém pátém roce věku. Navíc v některých národních organizacích hrozí potenciální nebezpečí odklonu od jednoho z klíčových prvků původního cíle skautingu, totiž že je **určený zvláště pro adolescentní věkovou skupinu** - a nikoliv primárně pro malé děti. Podíl, který může mít skauting na rozvoji mladé osoby, se liší podle specifického stupně rozvoje každého mladého člověka. Zvláště pro adolescenty představuje skautská metoda příležitost rozvíjet schopnost samostatně se rozhodovat a dosáhnout vyššího stupně nezávislosti - což je zásadní krok k dalšímu rozvoji. Ovšem zvláště v rozvinutých zemích nepřibývá adolescentů v hnutí zdaleka tolik jako mladších dětí (dětí předškolního nebo včáckého věku).

To je zvláště důležité tam, kde je výchovná nabídka skautingu adresována velmi malým dětem. Skautská metoda **není vůbec určena dětem, které jsou příliš malé na to, aby u nich mohla působit efektivně**, tedy dětem, které jsou příliš malé na to, aby chápaly osobní závazek ke kodexu chování skrze slib a zákon nebo aby vykonávaly vedoucí funkci v malé skupince. Adolescenty navíc obvykle vůbec nepřitahují organizace, u kterých cítí, že jsou „pro děti“. A když ještě vezmeme v úvahu, že většina mladých lidí zůstane v organizaci jen po dobu několika let - což je fakt, který se dá statisticky dokázat na mnoha národních skautských

organizacích - pak vzniká ještě další problém, jak udržet v hnutí až do adolescentního věku ty mladé lidi, kteří do hnutí přišli příliš mladí.

Jako výchovné hnutí, jehož cílem je pomáhat mladým lidem v jejich rozvoji, aby mohli zaujmout konstruktivní místo ve společnosti, nemůže skauting uspět, pokud nebude mladé lidi provázet po dobu jejich dospívání až k jejich „absolutoriu“ z hnutí, nejlépe v nejstarší věkové kategorii.

- Pojem „mladí lidé“ zahrnuje samozřejmě oba rody - chlapce i dívky, mladé muže i mladé ženy. Zatímco skauting byl původně pouze pro chlapce (a guiding pro dívky), otevřelo se světové hnutí v posledních 25 letech všem mladým lidem bez rozdílu pohlaví.

Přestože světové hnutí je otevřeno chlapcům i dívkám bez rozdílu, záleží na každé národní organizaci, zda bude nebo nebude přijímat dívky. Každá národní skautská organizace však musí pečlivě zvážit vlastní výchovné podmínky, musí vzít v potaz charakter společnosti, ve které operuje, a změny, které se v ní odehrávají a mají vliv na mladé lidi. To znamená:

- Ve společnostech bez segregace mužů a žen (ve školách, v zaměstnání a ve společenském životě), kde tedy skauting má za úkol pomáhat připravit mladé lidi na aktivní a konstruktivní roli ve smíšeném sociálním prostředí, bude pro národní skautskou organizaci normální obracet se k oběma pohlavím pomocí koedukovaného programu.
- Ve skautingu můžeme koedukaci popsat jako přístup, který se zaměřuje rovnoměrně na rozvoj obou pohlaví, přičemž si stále uvědomuje individualitu každého jedince. Koedukační přístup neznamená, že se mladí lidé obou pohlaví musí účastnit všech aktivit společně.
- Když národní skautská organizace pracuje v prostředí, kde jsou obě pohlaví od sebe oddělena a kde tedy koedukace nepřípadá v úvahu, nic jí nebrání, aby i ona uskutečňovala svůj program v oddělených jednotkách.
- Pokud národní skautská organizace přijímá chlapce i dívky, pak musí náležitě uspokojovat výchovné potřeby obou pohlaví. To znamená, že pokud organizace přijímá chlapce i dívky v jakémkoliv věku, musí pro ně mít připraven program, aby ti mohli pokračovat ve skautské činnosti i ve vyšších věkových kategoriích.
- Bez ohledu na oddělené nebo smíšené členství v organizaci, nemůže dnes být žádný výchovný program považován za úplný, pokud neposiluje vzájemný respekt a porozumění mezi oběma pohlavími.

- Konečně, skauting není hnutím pro mladé lidi jenom vedeným dospělými; je to hnutí mladých lidí, které dospělí podporují. Skautské hnutí je tak společenstvím, kde se mladí a dospělí mohou navzájem učit a pracovat společně v partnerství, které přináší nadšení a zkušenosti. Tento základní princip by měl být zabudován do každého programu pro mladé ve všech národních skautských organizacích.

V rámci programu činnosti musí být všichni členové ve všech věkových kategoriích vtaženi do rozhodovacího procesu, který ovlivňuje uskutečňování programu, jehož se na úrovni oddílu účastní, a s přibývajícím věkem při tom musí přebírat zvýšenou zodpovědnost za svá vlastní rozhodnutí a činy. Mladí lidé ve vyšších věkových kategoriích by se také měli podílet na procesu tvorby programu a jeho rozvoji, který národní skautská organizace uskutečňuje. Baden-Powell tomu říkal „samospráva“ a často naléhal na dospělé vůdce, aby se vždy ptali svých mladých členů, co pro svůj oddíl chtějí.

Při uskutečňování programu je **úkolem dospělého vůdce** podporovat a usnadňovat postupný osobní rozvoj mladých členů, a to pomocí rozmanitých **partnerství** s nimi. Na všech úrovních a ve všech situacích je nezbytně nutné, aby bylo dbáno na odpovídající rovnováhu v doplňkových rolích mladých členů a dospělých vůdců.

HNUTÍ ...
PRO MLADÉ LIDI...
DOBROVOLNÉ...
OTEVŘENÉ VŠEM...
NEPOLITICKÉ...
NEZÁVISLÉ

Slovník definuje slovo „dobrovolný“ jako „konaný bez nátlaku, povinnosti“.

Dobrovolný charakter skautského hnutí zdůrazňuje skutečnost, že členové, kteří přijmou výchovnou nabídku od své národní skautské organizace, setrvávají v hnutí ze své **svobodné vůle**. Nikdo není nucen, aby do hnutí vstupoval nebo aby v něm setrval. Skauting není jako škola, do níž je docházka v určitém věku povinná. Mladí lidé si mohou zvolit, kdy do hnutí vstoupí a kdy ho zase opustí. Stejný princip dobrovolného členství se vztahuje i na dospělé členy.

Toto má pro hnutí jisté důsledky:

- Idea dobrovolného členství v hnutí v sobě již obsahuje tu skutečnost, že to, co skauting svým členům nabízí, musí být pro ně především **přitažlivé a odpovídající** a musí též poutat jejich zájem. Hnutí samotné musí být dynamické a živé a musí tak být také vnímáno.
- Na druhé straně skautské hnutí vyžaduje od jednotlivce **závazek** v první řadě a především respektovat **základní principy** hnutí a jednat podle nich: povinnosti k Bohu,

povinnosti k ostatním, povinnosti k sobě. Tento závazek člen uzavře složením skautského slibu, který je veřejným vyjádřením ochoty snažit se co nejlépe dodržovat životní kodex založený na těchto ideálech.

Tento dobrovolný závazek skautskému hnutí se vztahuje také na dosažení **výchovného cíle** skautingu. U mladých členů se to týká jejich osobního rozvoje; dobrovolný závazek je ve skutečnosti zásadním prvkem skautského výchovného procesu, který ovlivňuje motivaci a osobní přístup a kontroluje osobní rozvoj jednotlivce, stanovování vlastních cílů, motivaci atd.

- Dospělí členové hnutí musí být také oddáni cíli skautingu, jeho principům a metodě, neboť jejich rolí je pomáhat mladým lidem, ať přímo či nepřímo, plně využít jejich potenciálu. To vede k silnému pocitu **vzájemné zodpovědnosti a partnerství** mezi všemi členy hnutí - dětskými i dospělými, „dobrovolníky“ i „profesionály“.
- Svobodné rozhodnutí stát se členem hnutí má v sobě ještě další skutečnost: to, co skauting mladým lidem nabízí - tedy jeho výchovná nabídka - **není určeno každému**. Z toho vyplývá, že ne všichni mladí jsou potenciálními členy hnutí; jsou tací, pro něž ať již z jakýchkoliv důvodů, nebude hnutí nikdy přitažlivé a nebude v jejich silách dodržovat jeho základní principy. Problémem však zůstává skutečnost, že zatímco do skautského hnutí může vstoupit každý, kdo chce, samo hnutí nemá žádné prostředky, jak zabránit členství, které je založeno na jiných faktorech, než jsou základní prvky skautingu.
- Dobrovolnost členství v hnutí předpokládá, že dospělí, kteří hnutí slouží v úloze vůdců, tak činí z vlastního rozhodnutí, svobodně a ochotně a **nejsou** za svoji službu a čas v ní strávený **placeni**. Každý dospělý pomáhá v dobrovolném hnutí svým způsobem, podle svých dovedností, svého nadání, časových možností atd., aby bylo dosaženo společných cílů.

Skutečnost, že je skauting dobrovolné hnutí, však **neznamená, že nepoužívá placené zaměstnance**. Tito pracují na plný nebo částečný úvazek a pomáhají tak hnutí zdárně fungovat. Tam, kde je to zapotřebí a jsou k dispozici potřebné prostředky, je možno zaměstnat některé lidi, aby plnili zvláštní úkoly, které přispívají k účelnému a efektivnímu dosažení cíle skautingu, ale které jsou velice náročné na čas. Tito lidé jsou obvykle hnutí hluboce oddáni. Využívání profesionálů a dobrá **dobrovolnicko - profesionální partnerství** hnutí posilují a zvyšují jeho efektivitu.

**HNUTÍ ...
PRO MLADÉ LIDI...
DOBROVOLNÉ...
OTEVŘENÉ VŠEM...
NEPOLITICKÉ...
NEZÁVISLÉ**

- Dobrovolné hnutí je závislé na **účasti** všech svých členů v rozhodovacím procesu, a to mužů i žen, starých i mladých, na všech úrovních. Je-li jim hnutí vlastní a chtějí-li se podílet na jeho životě, musí se všichni demokratickým způsobem zapojovat do řízení jeho záležitostí.

„Skautské hnutí (...) je otevřeno všem bez rozdílu původu, rasy nebo víry (...).“

Toto stanovisko, které je součástí definice skautského hnutí v Ústavě WOSM, je velmi jasné.

Již od samého začátku byla skauting otevřený všem chlapcům bez rozdílu společenského původu, nezáleželo na místě narození chlapce ani na jeho víře. Ti chlapci, kteří se zúčastnili prvního experimentálního tábora na ostrově Brownsea, byli ve skutečnosti dokonce náhodně vybráni z různých společenských vrstev. I když skauting začal v Británii, rychle jej přijaly mnohé vzdálené země s úplně jinou kulturou, sociálními i ekonomickými podmínkami. A konečně, i když hnutí započalo v křesťanském prostředí, nemělo žádné problémy zapustit kořeny i v prostředí hinduistickém, buddhistickém, muslimském a v dalších.

Dnes je jako hnutí pro „mladé lidi“ otevřeno všem, chlapcům i dívkám, mladým mužům i ženám, bez rozdílu původu, rasy nebo přesvědčení a bez omezení na základě pohlaví.

Tato otevřenost všem má řadu významných hledisek:

- **To, že je skauting otevřený všem, neznamená, že je pro všechny.** Ve skutečnosti je pro všechny, kdo chtějí dodržovat a ctít jeho cíl, principy a metodu. Tato volba vkládá konečné rozhodnutí - zda vstoupit nebo nevstoupit do hnutí - do rukou mladého člověka, který jedině sám může rozhodnout, zda je k takovému závazku připraven. Není záležitostí dospělých vůdců, aby rozhodovali, zda ten nebo onen člověk je „vhodným materiálem“ pro skautské hnutí, nebo aby omezovali přijímání nováčků jen na určitou společenskou třídu. Konec konců, pokud jsme „výchovným hnutím“, pak máme povinnost přijmout všechny, kteří jsou připraveni učit se skautingem.

Stejně tak nemůžeme očekávat, že se výsledek výchovy dostaví ještě před okamžikem, než samotný výchovný proces vůbec začne. Jinými slovy (vezměme si za příklad třeba duchovní rozvoj), nemůžeme od skautů očekávat, že budou dokonalými příklady oddaných věřících víry, ke které patří, ale že přijmou za svoji nejlepší snahu tuto víru pochopit a rozvíjet se duchovně jak v osobním životě tak jako členové náboženského společenství.

- Skauting **není hnutí elity**; členství v něm není omezeno na vybrané jedince, kteří odpovídají prototypu, například ty, kteří vždy „uposlechnou bez otázek“. Členství v hnutí by mělo být umožněno těm, kteří ho potřebují nejvíce a kteří často při vstupu „ani nevypadají jako skauti“!

Stejně tak to není hnutí, do kterého musí vstoupit všichni mladí lidé, ať již jsou nebo nejsou ochotni dodržovat jeho cíl, principy a metodu. Na základě svých podstaty dobrovolného hnutí by měl být skauting přístupný všem, které zajímá, co jim může nabídnout, a kteří jsou připraveni k závazku snažit se co nejlépe dodržovat jeho zásady.

- Přístupnost je klíčovou otázkou, což znamená:
 - že používaný jazyk je srozumitelný a že obraz, který hnutí o sobě vytváří mezi nejširší veřejností a potenciálními členy, je dostatečně atraktivní a odpovídá tomu, s čím se mladí lidé mohou identifikovat, nebo přinejmenším k čemu se mohou připojit. To zcela jasně závisí na „produktu“ (tedy programu), který organizace mladým lidem nabízí, ale také na tom, kdo tento program nabízí, tedy na těch dospělých, kteří tuto nabídku šíří
 - že je nutné vytvářet nové oddíly v místech, kde je po nich poptávka, tedy tam, kde neexistují žádné, které by mohly nové členy přijmout, nebo tam, kde kapacita stávajících oddílů nestačí počtu zájemců
 - že finanční náklady spojené se skautskou činností (aktivity, kroj, příspěvky atd.) nesmí být v této činnosti překážkou.

Většina lidí se shodne na tom, že skauting je otevřen všem. Avšak ne každý je připraven zajistit, aby se skauting dostal k těm mladým lidem, kteří jej potřebují nejvíce. A přitom právě lidé, kteří mají problémy ve svém každodenním životě a které jejich okolí odmítá přijmout, jsou často nejlépe připraveni ochotně sloužit principům hnutí. Bohužel v některých organizacích zkostratělé praktiky (někdy označované za „tradicí“), které do hnutí přinesl čas a předsudky, až příliš často způsobily, že skauting nedosáhl až k mladým lidem z různých - často problémových - sociálních skupin. Otevření skautingu všem, zvláště těm, kteří jej potřebují nejvíce, zcela jasně vyžaduje přizpůsobení bez kompromisů v oblasti cíle, principů a metody hnutí.

HNUTÍ ...
PRO MLADÉ LIDI...
DOBROVOLNÉ...
OTEVŘENÉ VŠEM...
NEPOLITICKÉ...
NEZÁVISLÉ

Jako výchovné hnutí je skauting nepolitický v tom smyslu, že není zapojen do žádného boje o moc, jenž je podstatou politiky.

Při vysvětlování nepolitické povahy skautingu je třeba rozlišovat mezi:

- hnutím (a jeho organizací) jako společenskou silou,
- jednotlivci, kteří jsou členy hnutí.

Jako společenská síla se nesmí skautské hnutí a jeho organizace identifikovat s žádnými politickými stranami, které jsou obvykle v demokratické společnosti odrazem politiky. Ani organizace sama ve svých prohlášeních, publikacích atd., ani nikdo, kdo se prezentuje jako její představitel, se nesmí identifikovat s žádnou stranou ani další jasně strukturovanou politickou skupinou v demokratickém systému, neboť toto by bylo porušením nezávislosti hnutí.

Důvod, proč skauting musí zůstat nezávislým a nepolitickým hnutím, je prostý. Baden-Powell napsal, že „Nebezpečí spočívá v tom, že si lidé zvyknou, že za ně rozhodují jiní, aniž by oni sami namáhali svůj úsudek nebo svědomí“, a tak uzavřel, že „samostatná síla úsudku je zásadní“. Proto je skauting výchovné hnutí, které je zaměřené na pomoc mladým lidem v jejich rozvoji zevnitř, v rozvoji jejich vlastních schopností a samostatnosti. Tento přístup vyžaduje naprostou neutralitu ve výchovném procesu, kde jediným omezením jsou cíle neboli hodnoty, na kterých skauting stojí. Jakékoliv ztotožnění skautského hnutí s některou politickou stranou nevyhnutelně ohrožuje objektivitu a neutralitu, která musí být vždy typickým znakem výchovného přístupu zaměřeného na jednotlivce, přístupu, za kterým si skauting stojí.

To vše však rozhodně neznamená, že skauting je zcela odloučen od sociálně-politické reality. Skautské hnutí samo je sociální realitou a jeho cílem je pomáhat mladým lidem rozvíjet se jako zodpovědné osobnosti a členy společnosti. Občanská výchova se nemůže odehrávat ve vakuu a hnutí musí být vždy schopno si bránit své hodnoty, a vytvářet ty nejlepší podmínky pro vlastní typ výchovy. Z toho plyne, že skautskému hnutí nic nebrání zaujímat stanoviska k řadě otázek (jako jsou např. práva dětí) v případě, že se otázka jasně vztahuje k jeho výchovnému poslání a stanovisko je založeno na jeho vlastních stanovách a principech a jako takové prezentováno. Takové vyjádření nesmí být použito jako nástroj v boji o moc nebo v zaujatém politikaření, nad které musí být skautské hnutí povzneseno.

Co se týká **jednotlivců, kteří jsou členy hnutí**, je situace poněkud jiná. Zakladatel nijak členy hnutí od práce v politických stranách neodrazoval za předpokladu, že tak činili jako soukromé osoby a ne jako představitelé hnutí.

Vedle plnění občanských povinností tak členu hnutí nic nebrání být také aktivním členem některé politické strany, ale pouze jako soukromá osoba, nikoliv jako skaut.

Členství v politické straně však není nepodmíněné. Důvodem je skutečnost, že skauting je založen na řadě hodnot, principů, které podmiňují politický výběr jeho jednotlivých členů, u nichž nemůže dojít ke střetu hodnot - nemohou vyznávat jedny hodnoty ve skautském a jiné hodnoty v civilním životě. Tak například víra ve vyšší moc, než je moc lidská, nebo uznání a respekt k ostatním i k rovnosti všech bez rozdílu původu, rasy a přesvědčení, či chápání významu celistvosti přírodního světa vylučují skauta jako jednotlivce předem z členství v řadě stran politického spektra.

Pokud se člen hnutí rozhodne jako soukromá osoba vstoupit do politické strany, může tak učinit pouze tehdy, pokud jsou základní hodnoty té strany v souladu s hodnotami, které vyznává jedinec jako skaut. Pokud má takový člen v tomto směru pochybnosti, pak by o nich měl promluvit s ostatními, aby se ujistil, že nedojde ke střetu hodnot. Pokud se jednatel rozhodne patřit k nějaké straně, pak nesmí nikdy skautingu využívat jako platformy k propagaci té které strany.

Je třeba připomenout, že výše uvedené poznámky platí obecně v demokratických společnostech, které vytvářejí vhodné prostředí, v němž může skauting pracovat a v němž má skautské hnutí stejně jako jednotlivci, kteří jsou jeho členy, možnost volby. V nedemokratických společnostech budou muset jak hnutí tak jeho jednotliví členové žít s politickou realitou, ale musí v maximální možné míře zajistit, aby si hnutí udrželo svoji nezávislost, jak to půjde nejvíce.

Skauting má na všech úrovních - místní, národní i mezinárodní - **zvláštní identitu** založenou na svém cíli, principech a metodě:

HNUTÍ ...
PRO MLADÉ LIDI...
DOBROVOLNÉ...
OTEVŘENÉ VŠEM...
NEPOLITICKÉ...
NEZÁVISLÉ

- je to hnutí, jehož smyslem existence je **podílet se specifickým způsobem na výchově mladých lidí...**
- založené na **základech** skautingu...
- které byly **mezinárodně definovány...**
- a které tvoří **jednotu** hnutí.

Skauting může plně uspět při naplňování svého výchovného cíle pouze tehdy, pokud si uchová svoji specifickou identitu. Jakákoliv ztráta identity nebo její okleštění – například ovlivněním další organizací či autoritou nebo příliš úzkým spojením s ní - budou mít na hnutí nevyhnutelně negativní dopad.

Hnutí tedy musí zůstat nezávislé se svou vlastní **svrchovanou rozhodovací pravomocí** na všech úrovních.

To neznamená, že skauting by měl operovat v izolaci; také by neměl odmítat spolupráci s dalšími organizacemi a úřady. Skauting by nikdy nemohl vyrůst ve světové hnutí, jakým v současnosti je, bez obliby a přijetí, jakého se mu v průběhu historie dostávalo. To znamená, že jakákoliv nabídka nebo přijetí podpory nebo jakékoliv formy partnerství s další organizací nebo autoritou je ospravedlnitelná pouze v případě, že slouží podpoře toho, čeho se skauting snaží dosáhnout - jeho výchovného cíle.

To znamená, že všechny úrovně hnutí musí být velmi bdělé ve svých vztazích s dalšími subjekty - sponzory, pracovními partnery, spřízněnými organizacemi, vládními úřady a dalšími, aby zajistily, že následkem těchto vztahů nedochází k ústupkům ohledně specifické identity a nezávislosti hnutí.

Například:

- Spolupráce skautingu s dalšími výchovnými organizacemi pro mladé nesmí nikdy vést ke ztrátě nebo ústupkům z jeho vlastní nezávislosti a specifické role ve výchovném programu pro mladé lidi.
- Sponzorství skautingu náboženskou nebo občanskou organizací nesmí nikdy vyústit v to, aby byla skautská organizace takovou organizací kontrolována nebo byla vnímána jako jí podřízená.
- Spojení skautingu s místními nebo státními úřady nesmí být nikdy takového charakteru, aby bylo možné zpochybnit dobrovolnou, non-formální výchovnou roli hnutí ve společnosti.
- Podpora, kterou skautingu poskytuje nějaké výchovné zařízení, nesmí nikdy vést k tomu, aby bylo hnutí samo považováno spíše za výchovné zařízení než za hnutí, které chce specificky přispívat k výchově mladých lidí.

Samozřejmě, že je přirozené snažit se konzultovat a spolupracovat s dalšími organizacemi, které slouží potřebám mladých lidí. V budování a udržování blízkých vztahů s vládními úřady zabývajícími se problémy mladých a výchovy může být také řada výhod. A zcela nevyhnutelně se stále snažíme vylepšit „vzhled“ skautingu ve společnosti nebo najít nové finanční a lidské zdroje. Ve všech těchto situacích je však třeba mít se velmi bedlivě na všech úrovních hnutí na pozoru, aby nedošlo k riskování ztráty vlastní nezávislosti a specifické identity.

Je důležité si uvědomit, že to, co hnutí v případě ohrožení vnějšími silami chrání, je skutečnost, že jeho povaha a specifická identita jsou mezinárodně definovány a odsouhlaseny všemi skautskými organizacemi. Například pokusům o změnu základních principů hnutí v některé zemi se dá čelit na základě podmínek členství ve světovém hnutí.